

seiket természetes nyelven tehetik fel, a rendszer automatikusan megadja a megfelelő adatbázisok rangsorolt jegyzékét. A rendszer kialakításának tanulmányozása már megkezdődött.

4.5 Automatizált dokumentáció

Már az EURONET terv felmerülése előtt hozzáfogtak az Európai Közösség keretén belül egy *automatikus indexelési program* kidolgozásához. Ehhez eleinte az ENDS, majd az ezt felváltó INIS nukleáris adatbázist, ill. tezaurszt használták fel. A korlátozott számú információs tétellel végzett kísérleti üzem indításához az előkészületek befejeződtek, azonban a módszer értékeléséhez nem áll rendelkezésre elegendő adat. Az EURONET intézkedési tervében jelentős helyet kap az automatikus indexelés gondolata, mint egyik költségsökkentő tényező.

A dokumentációs *feldolgozó és az információkereső munka automatizálására* a következő módszerek bevezetése látszik keresztülvihetőnek:

a referátumok és bibliográfiai információk bevitelére optikai jelölvasó készülékekkel (OCR);

a bibliográfiai adatok, referátumok és deskriptorok on-line inputjára és automatikus ellenőrzésére alkalmas software kifejlesztése;

automatikus keresés, amelynek során a felhasználó kötetlen nyelven kezdi a műveletet, és az eredményeket is így kapja; csak a relevanciát kell jeleznie;

az eredeti dokumentumok lelőhelyeinek kikeresése;

az eredeti dokumentumok kívánság szerinti szolgáltatása az EURONET hálózat igénybevételével.

IVERNIMB, C. O.: The European Network for Scientific, Technical, Economic and Social Information = Nachrichten für Dokumentation, 28. köt. 1. sz. 1977. p. 11–18./

(Roboz Péter)

Két lengyel számítógépes keresőrendszer a K+F információkhoz

A tervezés-prognosztizálás, az irányítás-vezetés és maga a K+F tevékenység is igényt tart arra, hogy a megkezdett, az abbahagyott, illetve a befejezett kutatási és fejlesztési munkákról szükségleteinek megfelelő teljességgel és gyorsasággal kapjon információt, illetve hogy szükség szerint hozzá is férjen a K+F eredményeit rögzítő dokumentumokhoz.

A K+F információk hatalmas és egyre növekvő volumene és keresésük igen változatos szempontjai miatt ez a munka mindinkább számítógépi megoldást igényel.

Akárcsak világszerte, Lengyelországban is intenzív törekvések figyelhetők meg a K+F információk *számítógépes keresőrendszereinek* és a mellettük meghonosítható *regráfiai szolgáltatásoknak* a kifejlesztésére.

1. Az országos rendszer

A *Tudományos, Műszaki és Gazdasági Tájékoztatósi Központ (Centrum Informacji Naukowej Technicznej i Ekonomicznej, CİNTE)* már évek óta országos feladatokat lát el a K+F információk gyűjtésében, publikálásában és szolgáltatásában. Ezt a hagyományos módszerekkel végzett munkát van hivatva felváltani az a számítógépes rendszer, amelyet a CİNTE kollektívája dolgozott és próbált ki (600 egységből álló mintán) *IBM 360 típusú számítógépen*, a TEXT-PAC, illetve a STAIRS információkereső programcsomaggal.

A rendszernek a következő *funkciókat* kell ellátnia:

a befejezett K+F munkák nyilvántartása, a dokumentációs címléírásokból karterek vezetése;

a K+F eredményeit tartalmazó dokumentumok mikrofilmzése, országos gyűjteményük fenntartása és fejlesztése;

a K+F munkákról folyó tájékoztatást nyújtó *Informatora o pracach naukowych* c. kiadvány számítógépes előállítására szerzői, intézményi, tárgyi és tudományos minősítések szerinti indexszel;

szelektív információszolgáltatás nyújtása állandó megrendelőknek;

retrospektív információkeresés;

K+F eredményeket tartalmazó dokumentumok másolatának szolgáltatása;

cédulaszolgáltatás az NTMIR-nek a címléírások orosz nyelvű változatával; tájékoztatás a befejezett K+F munkákról az NTMIR információs kiadványain keresztül, illetve másolatok szolgáltatása;

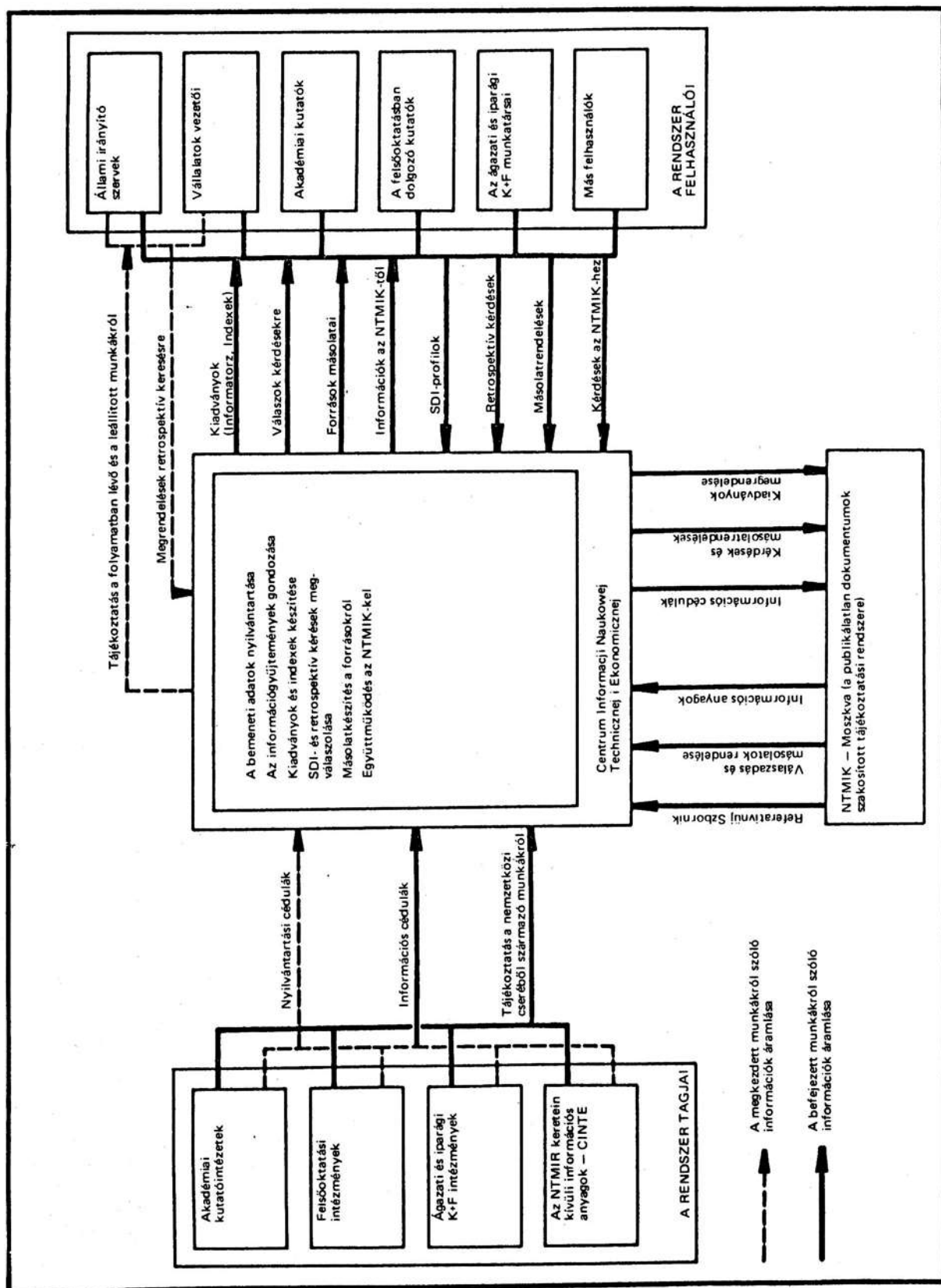
tájékoztatás, illetve másolatszolgáltatás a befejezett K+F munkákról egyéb országokba a CİNTE kiadványain keresztül;

elemző és statisztikai elemzések készítése a K+F tevékenység alakulásáról a Tudományos és Felsőoktatási Minisztérium számára, szintézisek készítése más tárca és a központi irányítószervek számára.

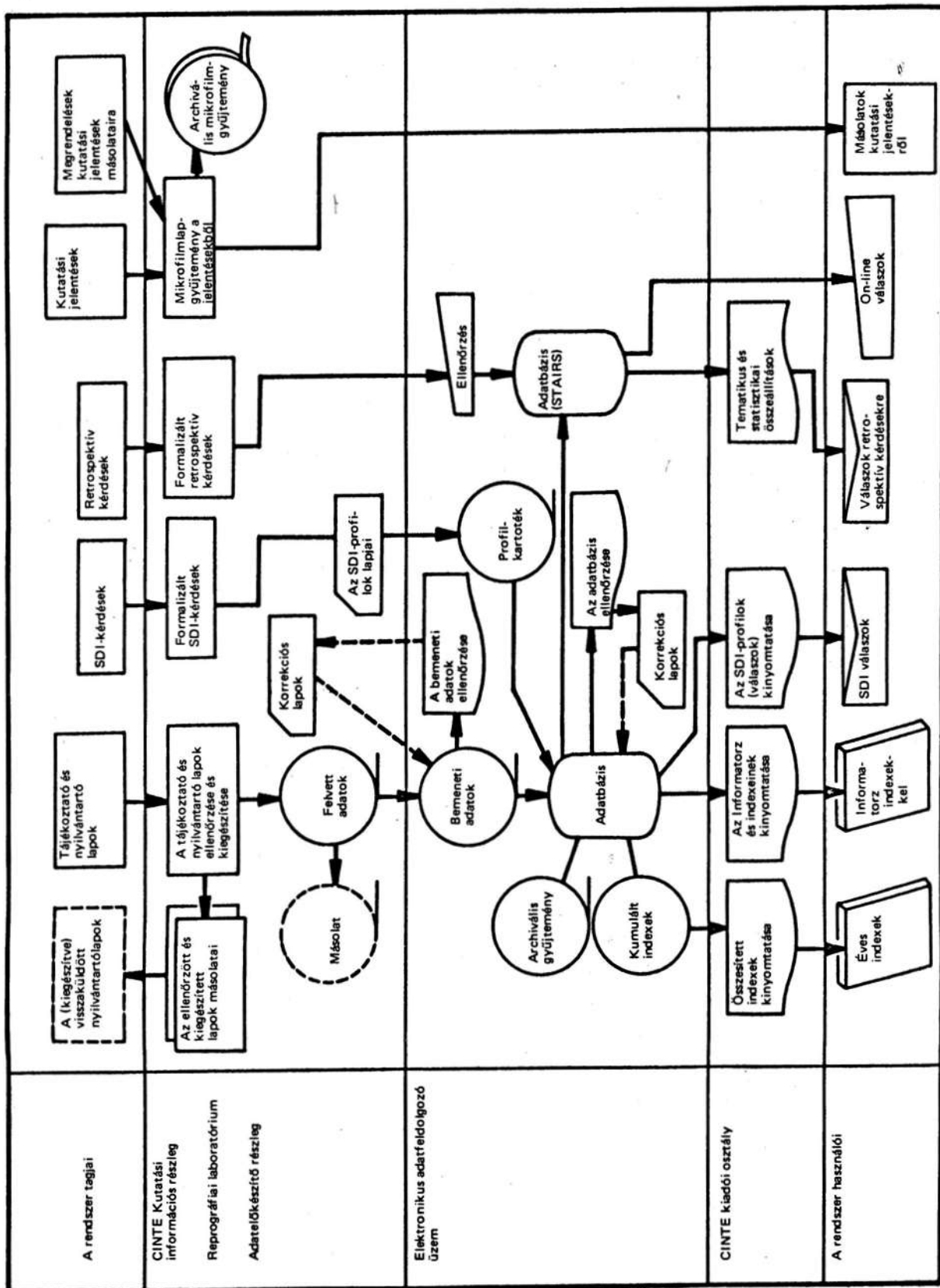
A rendszerbe – függetlenül szervezeti hovatartozásától – valamennyi kutatóhelynek be kell kapcsolódnia. A rendszer struktúráját az *1. ábra*, a dokumentumok és a főbb adatbázisok rendszeren belüli kapcsolatait pedig a *2. ábra* szemlélteti. Kimunkálás alatt áll az a jogszabály, amely meghatározza a bejelentési kötelezettségeket és űrlapokat, továbbá a rendszer igénybevételének módjait.

Az adatátalakításhoz a rendszer az alábbi *berendezéseket* veszi igénybe:

key-tape típusú (közvetlenül mágnesszalagra billentyűző) adatelőkészítő állomás és kártyalyukasztó;

1. ábra A keresőrendszer struktúrája

2. ábra A dokumentumok és a főbb adatbázisok kapcsolata a keresőrendszeren belül

IBM 360/50 számítógép, mely OS operációs rendszerrel, kártyaleolvasóval, sornyomtatóval, IBM 2740 és 3270 terminállal rendelkezik; a program még egy mágneslemez és két mágnesszalagos egységet használ.

A TEXT-PAC programcsomagot kiadványkészítéshez és szelektív információszolgáltatáshoz, a STAIRS programcsomagot pedig párbeszédese információkereséshez használják fel.

2. A wroclawi Műegyetem rendszere

Ez a rendszer a wroclawi Műegyetem automatizált szervezési rendszeréhez kapcsolódik, amelynek alrendszerei között szerepel a tudományos információk automatizált feldolgozása is.

Az alrendszer a könyvtári munka automatizálására és a tudományos-műszaki információs munka automatizálására bontható. Az információs munka automatizálásán belül foglal helyet a tudományos kutatások nyilvántartása. Működtetéséhez a Műegyetem számítóközpontja nyújt gépi bázist ODRA 1305 PAO típusú számítógépével.

A kutatásnyilvántartás funkciói:

1. A tudományos munkák dokumentálása

a Műegyetem dolgozói által végzett K+F munkák nyilvántartása,

a dokumentált munkák jegyzékeinek szerkesztése két sorozatban (publikált munkák és nem publikált munkák);

a műegyetemi dolgozóknak szakirodalmi munkásságát közlő bibliográfia automatizált kiadása;

információkeresés a megrendelők által meghatározott témákban.

2. A tudományos eredmények nyilvántartása

a műegyetemi dolgozók személyi adatainak nyilvántartása;

a műegyetemi dolgozók tudományos eredményeinek nyilvántartása;

kiegészítő nyilvántartások vezetése (tudományos minősítések, külföldi tanulmányutak, részvétel külföldi konferenciákon, egy-egy dolgozó munkáinak idézése a szakirodalomban);

információs jegyzékek készítése.

3. A folyamatban lévő kutatások nyilvántartása

az 1969 óta bejelentett és megkezdett kutatások nyilvántartása;

a szakértők által különösen fontosnak minősített K+F munkák nyilvántartása;

a kutatások irányításához szükséges összeállítások készítése;

retrospektív információk nyújtása.

A rendszer működése megszilárdította a kutatási fegyelmet.

/PASTUSIAK, A.: Implementacja zautomatyzowanego systemu wydawniczo-wyszukiwawczego informacji o pracach naukowo-badawczych i rozwojowych = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 22. köt. 1. sz. 1977. p. 13-19.

BEKISZ, S. – WNUK, W.: System ewidencji i oceny badań naukowych = Aktualne Problemy Informacji i Dokumentacji, 22. köt. 1. sz. 1977. p. 20-25./

(Futala Tibor)

A New York Times információbankjának könyvtári használata

A New York Times Information Bank automatizált on-line információkereső rendszer, amely több mint hatvan napilapban és folyóiratban közölt adatokról, eredményekről ad gyorsan információt. Az adatbázis 1969. január 1. óta épül, 1973 óta vehetik igénybe a Times munkatársain kívül mások is, és jelenleg néhány könyvtár is előfizet szolgáltatásaira.

A New York Times Information Bank lényegében egy, már régóta ismert és használt manuális index automatizált változata. A felhasználás vizsgálatát végzők kérdőívet küldtek ki tíz olyan könyvtárnak (öt közművelődési, három felsőoktatási és két állami könyvtárnak), amelyek az adatbázist rendszeresen igénybe veszik. Valamennyi kérdőív kitöltve visszaérkezett.

A válaszok szerint a felhasználók a következő 3 fő okból veszik igénybe az adatbázist:

a referenz szolgáltatás javítása;

számítógépes információkereső rendszerek iránti érdeklődés;

a könyvtár presztízsének növelése.

Az előfizetőket az éves vagy féléves alapdíj mellett keresésenként pótlólagosan meghatározott összeg terheli. A megkérdezettek közül négy könyvtár a költségeket (vagy azok egy részét) áthárítja a felhasználóra, négy másik könyvtár ezt nem is tervezi. Az egyik érvelés szerint a közművelődési könyvtár számos olyan igénylőt szolgál ki ingyen, aki hajlandó lenne fizetni, mások szerint viszont még névleges díj is túl sok használót riasztana el.

A tíz könyvtár közül csak kettő teszi lehetővé, hogy a terminált az igénylő kezelje, tapasztalatuk szerint a kezdő felhasználó mintegy fél óra alatt megtanulja a terminál használatát. A legtöbb esetben az olvasó és az adatbázis közt szakképzett könyvtáros közvetít.